

РЕЦЕНЗИЯ

НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА АС. ИВАН АПОСТОЛОВ СЛАВЧЕВ НА ТЕМА „МЕНИДЖМЪНТ НА СЪСТЕЗАНИЯ ПО ЛЕКА АТЛЕТИКА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ” ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОНС „ДОКТОР” ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 7.6. „СПОРТ”

Представеният за рецензиране дисертационен труд разглежда актуални проблеми, свързани с планирането, технологията и оперативния мениджмънт на състезания по лека атлетика, които имат силно изразена маркетингова, престижна, а в много случаи и социална насоченост. Освен провеждането на целенасочени емпирични изследвания, авторът прави опит да анализира и обобщи 10 годишен опит в организацията, планирането и реализацията на състезания по лека атлетика от държавния и международния спортен календар. Предвид ограничения брой на научни разработки у нас по проблематиката, избраната от автора тема е реален принос към теорията на спортните събития, а същевременно и практически ориентирана. Основната идея е подобряването мениджмънта на лекоатлетическите състезания с цел постигане на по-голяма ефективност на основата на проучване и анализ на основни фактори, стратегии, подходи и методи.

Една от най-значимите практически ползи от труда е, че резултатите от изследването биха могли могат да се използват от БФЛА и лекоатлетическата общност за формиране и прилагане на цялостно нов, съвременен подход при планирането, практическото осъществяване и маркетинга на състезанията по лека атлетика с цел оползотворяване на техния потенциал за създаване на различни като обхват, насоченост и проекции наследства. Това би изиграло ключова роля за подобряване на техния организационен капацитет и умения.

Дисертацията е в обем от 185 страници, в т.ч. 45 фигури, 20 таблици и 8 приложения. В структурно, концептуално, логическо и методологическо отношение дисертацията отговаря на утвърдените изисквания и практики. Нещо повече, за по-доброто аргументиране на определени тези и интерпретации в анализа на резултатите авторът подкрепя с подходящи литературни източници. Емпиричните изследвания са проведени коректно и пълно, съгласно избраните методи и приложените в тази връзка

технологични процедури. Събраните данни са анализирани и интерпретирани в съответствие с теоретичния модел на труда и формулираните изследователски задачи. Същото се отнася и за формулираните изводи и препоръки, които са прецизирани много добре и пригледно.

Позицията и доказвания авторитет като експерт по редица мениджърски и организационни аспекти в родната лека атлетика на ас. Иван Славчев, наред с възможностите за достъп до ключови документи и реално участие в организирането на редица състезания от местен и международен характер, му дават привилегията да изследва събитията в естествената им среда. Това е позволило на автора да предложи собствено обяснение на специфични ситуации или модели на поведение от страна на изследваните лица, както и да анализира действията и поведението на основните субекти, чрез анализ на развитието им във времето и контекста, в който се случват.

За обосноваване на връзката спортни събития–мениджмънт в глава I авторът представя обстоен теоретичен обзор на основни литературни източници по двете теми от български и чуждестранни автори, което е позволило да се изведат водещите характеристики на този род спортни събития, наред с някои теоретични постановки от технологията на техния мениджмънт. Използвани са 104 литературни и документални източници, от които 29 на български и 75 на чужди езици, и 7 интернет сайта. Предлага се обстоен литературен, ретроспективен и диагностичен анализ на тенденциите, практиките, моделите и технологията за планиране, организиране и провеждане на различни по ранг, насоченост и мащаб състезания в леката атлетика. Позволявам си тук да посоча, че макар в основната си част литературният обзор да е подходящо и коректно поднесен, с цел изграждане на собствен коментари и аргументация, служенето с отделни източници не бива има само ретроспективен и описателен характер, а предимно критичен анализ.

С висока стойност за теорията и нуждите на практиката в лекоатлетическите среди са направените класификации на състезанията по лека атлетика. С високо информативно значение, особено за усъвършенстване на подходите, механизмите, знанията и организационните умения на БФЛА при подготовката и провеждането на различните видове състезания, са извлечените от проведените емпирични проучвания данни.

В глава II са представени методиката и методологията на изследването, като бих искал да изтъкна пълнотата в описанието и коректността на приложение на избраните методи за извличане на емпирични данни, с което дисертантът демонстрира, че е в

състояние да си служи адекватно с научния инструментариум. Формулираните главна цел и задачи на труда са логически обвързани и последователни откъм интегрираност, насоченост, интерпретивност и осъществимост. Специално трябва да се подчертае и факта, че авторът е съумял да формулира много добре като проекции за теорията и практиката на мениджмънта на лекоатлетическите състезания работната хипотеза.

С оглед същността и тематичната ориентация на дисертационния труд като основни методи за събиране и представяне на емпиричната фактология са приложени изследването на отделни случаи и експертното проучване. В този смисъл е изпълнено едно от най-важните условия на широко прилаганите в социалните науки нови методи от групата на качествените, какъвто е интензивното изследване на отделни случаи, популярен още и под името “кейс стъди”), където изследователят е реален участник във формирането и изучаването на контекста, субектите и процесите.

Самото експертно проучване е осъществено под формата на:

а) анкетно допитване сред:

- специалисти, предлагащи като услуга мениджмънт на различни видове събития – 97 професионални мениджъри от 27 държави от утвърдени консултантски компании в мениджмънта на различни (вкл. спортни) събития. Основният показател, който авторът прилага за селекция на страните в конкретния случай е индексът на МВФ (2011) Брутен Вътрешен Продукт по номинал на глава от населението (БВПн). Трябва обаче да се подчертае, че макар и авторът да се е опитал да обоснове подхода си с аргумента, че по въпросния показател може да се съди за икономическата сила и нивото на предлаганите стоки и услуги в тези страни, подобно методическо решение е податливо на критика, както става ясно в редица авторитетни научни публикации поради ограниченията си относно обяснителната сила при разкриването на комплексната динамика на ключовите фактори, условия и процеси.
- мениджъри на 18 лекоатлетически федерации, вкл. и Европейската атлетическа асоциация;
- 31 представители на лекоатлетическата общност с опит като треньори, съдии, състезатели и организатори в състезания от международен и местен характер;

- 40 лица (хора от организационния комитет, чужди делегации, зрители) взели участие в ЕК по зимни хвърляния – София 2011;
- 57 студенти по спортен мениджмънт и лека атлетика, участвали като доброволци.

б) интервю със специалисти по лека атлетика от 5 национални федерации (в т.ч. и БФЛА) и с мениджъри на три фирми с опит в спонсорирането на лека атлетика.

На основата на разкритите в литературния обзор теоретични норми и компонентна структура на модела на провеждане на спортни и в частност лекоатлетически събития от различен ранг и мащаб, авторът съумява да изведе и изследва 13 основни фактори, имащи отношение към организацията на лекоатлетическите състезания, около които се върти общо взето сърцевината на проучването (табл.11, с. 61).

Най-голямо внимание и висока оценка заслужава анализът на емпиричните данни и богато представената фактология в глава III. На основата на сравнителния анализ между включените в анкетното проучване мениджъри в утвърдени консултантски фирми в мениджмънта на различни (вкл. спортни) събития в България и останалите 27 държави от извадката, авторът обстойно разкрива специфичните характеристики на специалните събития, наред с експертна оценка на идентифицираните 13 основни фактори, имащи отношение към планирането и организацията на лекоатлетическите състезания. По същество това са и основните етапи, включващи: възникване на идеята; предварителни проучвания и анализ; сформирание на орг. комитет; разпределяне на роли и отговорности; маркетинг и ПР; организация и контрол на практическото осъществяване; оценка и анализ на ефектите.

Оценки на същите направления са направени и от представителите на националните лекоатлетически федерации, треньори, състезатели и мениджъри на лекоатлетически клубове, които са съпоставени с тези на фирмените мениджъри. От маркетингова гледна точка това са и основните производители на състезанията по лека атлетика, интерпретирани като продукт. Интересен момент е позоваването на утвърдени теоретични методи за оценка на риска на въздействие на група от фактори в условията на вътрешната и външната обкръжаваща среда на подготовката и провеждането на спортни събития. Резултатите от наравените проучвания могат да бъдат използвани от заинтересованите субекти за оптимизиране на теоретичната и практическата подготовка на специалистите относно най-важните според експертите

знания и умения в управленските функции, планирането, работата с хора, маркетинга и проектния мениджмънт, необходими за ефективно използване на ресурсите и постигането на ефекти.

За илюстрация на практическия опит в планирането, организирането и провеждането на лекоатлетически състезания от международен и национален ранг, авторът удачно е избрал метода на изследване на отделни случаи. За целта в първата група са анализирани Световните първенства в Берлин (2009 г.) и Дегу (2011 г.), както и е представена синтезирана информация за някои европейски и балкански първенства.

Проследена е цялостната динамика на проведените през последните няколко години първенства и турнири с участвалите в тях отбори от България и чужбина, представена е организационната структура и включените в организацията хора и институции. В логическа последователност детайлно са анализирани етапите на тяхното планиране, организация и провеждане, а така също и проблеми и предизвикателства пред организаторите, най-често произтичащи от слаба подготовка, разчитане на минал практически опит и нисък организационен капацитет. Отделните компоненти и практически моменти от оперативния мениджмънт на лекоатлетическите състезания са подкрепени и анализирани през призмата на проучените участници и организатори.

Като пример за значимо международно лекоатлетическо състезание, проведено в България, е дадено Европейското първенство, на което домакин бе София през 2011 г. В общи линии информация от извършеното научно-приложно изследване на въпросното събитие позволява съставянето на концептуален профил, разкриващ резерви за подобряване организацията на провеждане на бъдещи негови издания.

По-специално проучени са: информираността, отношението и нагласите на участниците, организаторите, доброволците и случайна извадка от зрители спрямо комплекс от фактори, имащи отношение към цялостната организация и маркетинг; медийното отразяване; оперативните дейности и ресурсното осигуряване. Добре представено е неговото кадрово обезпечаване, като специално е изтъкнато значението на доброволците, допълнено с модел за управление на работата с тях – привличане, проучване, мотивиране, подбор, обучение, поощрение, обгрижване, запазване. В този смисъл на стр. 133-134 се представя класификация на лекоатлетическите федерации, съобразно икономическото състояние на страните и финансовите възможности на федерациите, като основни детерминанти за привличането и работата с доброволци. Доколкото икономическият фактор безспорно е значим, то вече съществуват

многобройни научни изследвания, които разкриват една много по-широка и комплексна картина от фактори и причини, въздействащи върху доброволчеството като социалния феномен, и които не се ограничават единствено до икономически мотиви.

Позовавайки се на собствен опит и проведените включени наблюдения, авторът извежда като основна слабост в ресурсното осигуряване на лекоатлетическите състезания слабият и неефективен маркетинг и по-специално едно от направленията му – спонсорството. За целта той избира да анкетира 10 треньори по лека атлетика и студенти от НСА „Васил Левски” – съответно 32-ма от специалност „Спортен мениджмънт” и 25 с профил „лека атлетика”. Представените резултати от проучването са свързани с: оценка на дела на спонсорството в структурата на бюджета на лекоатлетическите състезания; фактори за развитие на спонсорството; причини за неудовлетворение; мотиви за спонсориране. Разбира се, освен аналитичната и информативната си стойност, предвид равнището на техния опит, знания, компетенции и равнище на дейност е твърде дискуссионно доколко избора на такъв контингент респонденти е удачен за извличане на надеждна експертна информация, която да служи за правене на достоверни изводи. Също така на моменти представените твърде пространно резултати от въпросното изследване (стр. 102-113) звучат малко встрани и като че ли изолирано от темата на дисертацията.

Съществен момент в цялостната логическа постройка на дисертационния труд са изведените интереси, мотиви и приоритети на всички субекти, ангажирани по някакъв начин с мениджмънта на лекоатлетическите състезания. Това е позволило на автора да постави контекста на изследвания проблем и представените в труда тенденции и практики. В този смисъл е добавено адекватно обяснение относно ролята на ИААФ и по-специално какво кара международната лекоатлетическа централа да наложи своеобразен контрол върху цялостния технологичен процес на менажиране на спортните събития надолу по пирамидата на лекоатлетическите структури, стандартизирайки и хомогенизирайки практики, модели и механизми в планирането, организацията и маркетинга на състезанията, посредством писмени технически изисквания, технологии, регулации, указания, наръчници и т.н.

Надеждността и практическата значимост на продуктите на труда се подсилва от факта, че предложеният в раздел III.3 теоретичен модел на мениджмънт на състезанията по лека атлетика (в т.ч. етапи, анализи, структури, процеси, дейности, ресурсно осигуряване, технология, взаимодействия) е конструиран от проведените

емпирични проучвания на широк кръг специалисти и организационни субекти. На тази основа, изхождайки от мнението на специалистите в областта на леката атлетика, авторът предлага концептуална рамка на форма на обучение и учебно съдържание по свободно избираем предмет „Мениджмънт на събития“, чиито основни потребители са студентите по специалност „Лека атлетика“ в НСА „Васил Левски“. Разбира се, представената рамка може да се възприеме като ориентир за експертен дебат и по-подробно обсъждане на структурата и съдържанието на евентуална учебна програма.

Върху основата на направения анализ в глава IV на труда авторът е извел съответните изводи и препоръки, които произтичат от получените резултати и кореспондират с поставените изследователски задачи. Добро впечатление прави възприетият подход формулираните изводи да са съотнесени към съответната задача.

Като цяло считам, че въпреки някои от направените критични бележки дисертационният труд има много ясно изразена практическа насоченост, почиваща на задълбочено познаване на проблематиката, като резултатите от направените теоретико-приложни изследвания значително биха допринесли за повишаване на ефективността и качеството на мениджмънта на лекоатлетическите състезания, както и организационните умения на субектите, които имат най-голямо отношение към тяхното планиране, организиране, маркетинг и провеждане.

Авторефератът и публикуваните научни статии по темата са дело на автора, отговарят на приетите изисквания и стандарти, произтичат и имат пряка връзка с дисертацията.

В заключение, въз основа на горепосоченото, считам, че представеният дисертационен труд притежава необходимите качества и произтичащи научно-приложни приноси и с убеденост предлагам на Научното жури при НСА „Васил Левски“ да удостои Иван Апостолов Славчев с образователно-научната степен „Доктор“ в професионално направление 7.6. „Спорт“.

Рецензент:

доц. д-р Иван Сандански

15.11.2012 г.